EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 11. 12. 2025
COM(2025) 749 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE A EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU

o preskúmaní marrákešskej smernice (EÚ) 2017/1564 a marrákešského nariadenia (EÚ) 2017/1563

{SWD(2025) 406 final}

I. ÚVOD

Keďže členské štáty Svetovej organizácie duševného vlastníctva uznali významný negatívny vplyv obmedzeného prístupu k písomným materiálom v prístupnej forme alebo „knižného hladu“ na účasť osôb so zdravotným postihnutím v spoločnosti a na ich prístup k vzdelávaniu, prijali v roku 2013 Marrákešskú zmluvu o uľahčení prístupu k uverejneným dielam pre osoby nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania (ďalej len „Marrákešská zmluva“) ([1]).

Zmluvou sa zaviedli povinné obmedzenia autorského práva a výnimky z neho v prospech nevidiacich osôb, zrakovo postihnutých osôb alebo osôb s inou poruchou čítania, aby sa umožnilo rozmnožovanie, šírenie a sprístupňovanie rozmnožením diel (ako je text, notový zápis a súvisiace ilustrácie na akomkoľvek nosiči vrátane audiokníh) v prístupnom formáte. V zmluve sa umožňuje aj cezhraničná výmena týchto rozmnožení ([2]).

Európska únia podpísala Marrákešskú zmluvu v roku 2014 ([3]) a uzavrela ju vo februári 2018 ([4]). Smernica (EÚ) 2017/1564 o určitých povolených spôsoboch použitia určitých diel a iných predmetov ochrany chránených autorským právom a s ním súvisiacimi právami v prospech osôb, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania ([5]) (ďalej len „marrákešská smernica“) a nariadenie (EÚ) 2017/1563 o cezhraničnej výmene rozmnožení určitých diel a iných predmetov ochrany chránených autorským právom a s ním súvisiacimi právami v prístupných formátoch v prospech osôb, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania, medzi Úniou a tretími krajinami ([6]) (ďalej len „marrákešské nariadenie“) priniesli potrebné úpravy práva EÚ po pristúpení Európskej únie k Marrákešskej zmluve WIPO. Cieľom marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia je zvýšiť dostupnosť rozmnožení kníh a ostatných tlačených materiálov v prístupných formátoch v prospech osôb so zrakovým postihnutím alebo s inou poruchou čítania, ako aj zlepšiť cezhraničný obeh takýchto rozmnožení

([1]) Marrákešská zmluva o uľahčení prístupu k uverejneným dielam pre osoby nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania nadobudla platnosť v septembri 2016.

([2]) https://www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh/summary_marrakesh.html.

([3]) Rozhodnutie Rady zo 14. apríla 2014 o podpise Marrákešskej zmluvy o uľahčení prístupu k uverejneným dielam pre osoby nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania v mene Európskej únie.

([4]) Rozhodnutie Rady (EÚ) 2018/254 z 15. februára 2018 o uzavretí Marrákešskej zmluvy o uľahčení prístupu k uverejneným dielam pre osoby nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania v mene Európskej únie. Ratifikácia sa uskutočnila v októbri 2018.

([5]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1564 z 13. septembra 2017 o určitých povolených spôsoboch použitia určitých diel a iných predmetov ochrany chránených autorským právom a s ním súvisiacimi právami v prospech osôb, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania, a o zmene smernice 2001/29/ES o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017L1564.

([6]) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1563 z 13. septembra 2017 o cezhraničnej výmene rozmnožení určitých diel a iných predmetov ochrany chránených autorským právom a s ním súvisiacimi právami v prístupných formátoch v prospech osôb, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania, medzi Úniou a tretími krajinami – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A32017R1563.

v prístupných formátoch. Marrákešská smernica mala byť transponovaná do 11. októbra 2018. Marrákešské nariadenie sa uplatňuje od 12. októbra 2018.

Komisia podľa článku 10 ods. 1 marrákešskej smernice a článku 7 marrákešského nariadenia musí do 11. októbra 2023 vykonať hodnotenie týchto nástrojov ([7]) a vo vhodných prípadoch navrhnúť zmeny. Cieľom tohto hodnotenia je posúdiť, do akej miery sú marrákešská smernica a marrákešské nariadenie účinné pri dosahovaní svojich cieľov, či sú efektívne, relevantné z hľadiska potrieb beneficientov, či sú v súlade s politikami a medzinárodnými záväzkami Európskej únie (EÚ) a či preukazujú pridanú hodnotu EÚ. V tomto hodnotení sa posudzuje najmä to, ako tieto dva právne nástroje ovplyvnili dostupnosť rozmnožení diel v prístupnom formáte, na ktoré sa vzťahuje toto hodnotenie, a to, ako prispeli k uľahčeniu cezhraničnej výmeny týchto rozmnožení.

Ako sa vyžaduje v článku 10 ods. 1 marrákešskej smernice, hodnotenie zahŕňa najmä posúdenie vplyvu systémov odmeňovania existujúcich v určitých členských štátoch, pokiaľ ide o dostupnosť rozmnožení v prístupných formátoch a ich cezhraničnú výmenu. Okrem toho sa v hodnotení posudzuje možný vplyv pravidiel stanovených v marrákešskej smernici a marrákešskom nariadení na komerčnú dostupnosť určitých diel alebo iných predmetov ochrany v prístupných formátoch pre beneficientov, ako aj ich význam v kontexte iných oblastí politiky súvisiacich s prístupnosťou uverejnených diel, najmä európskeho aktu o prístupnosti (ďalej len „akt o prístupnosti“) ([8]).

Pred prijatím Marrákešskej zmluvy sa v smernici 2001/29/ES o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti ([9]) poskytovala členským štátom možnosť, aby vo svojich vnútroštátnych právnych predpisoch stanovili výnimku z autorského práva a s ním súvisiacich práv alebo ich obmedzenie v prospech osôb so zdravotným postihnutím na použitia nekomerčného charakteru, ktoré priamo súvisia so zdravotným postihnutím, a to v rozsahu, ktorý vyžaduje konkrétne zdravotné postihnutie. Všetky členské štáty túto možnosť do určitej miery využili ([10]). Keďže sa však v smernici 2001/29/ES stanovujú len minimálne požiadavky a členským štátom sa ponecháva možnosť

([7]) K oneskoreniu uverejnenia tejto správy došlo z dôvodu času potrebného na vypracovanie hodnotiacej správy a pracovného dokumentu útvarov Komisie súbežne s inými činnosťami v oblasti autorských práv.

([8]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/882 zo 17. apríla 2019 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb – https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0882; cieľom aktu o prístupnosti je okrem iného harmonizácia požiadaviek na prístupnosť v súvislosti s elektronickými knihami uvedenými na trh EÚ po 28. júni 2025.

([9]) Článok 5 ods. 3 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (Ú. v. ES L 167, 22.6.2001, s. 10 – 19).

([10]) Návrh SMERNICE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY o určitých povolených spôsoboch používania diel a iných materiálov chránených autorským právom a s ním súvisiacimi právami v prospech osôb, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania, a o zmene smernice 2001/29/ES o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti, 2016/0278 (COD); COM(2016) 596 final, 14.9.2016, s. 6.

vymedziť podrobné podmienky uplatňovania výnimky ([11]), došlo k rozdielom v rozsahu uplatňovania výnimky ([12]), čo následne ovplyvnilo cezhraničnú výmenu rozmnožení v prístupnom formáte ([13]).

Vykonanie Marrákešskej zmluvy v práve EÚ viedlo k vytvoreniu harmonizovaných pravidiel v celej EÚ, ktoré umožňujú nevidiacim osobám, osobám, ktoré majú zrakovú poruchu, ktorú nemožno zlepšiť tak, aby ich zrakové funkcie boli v zásade rovnocenné so zrakovými funkciami osoby, ktorá nemá takúto poruchu, alebo osobám, ktoré majú poruchu vnímania alebo čítania alebo akúkoľvek inú poruchu, ktorá im bráni čítať tlačené diela, vyhotovovať rozmnoženiny určitých diel a iných predmetov ochrany bez súhlasu nositeľa práv v prospech osôb so zrakovým postihnutím alebo s inou poruchou čítania. Z diel vo forme kníh, novín, časopisov alebo iných druhov písomných materiálov, notových zápisov vrátane partitúr a súvisiacich ilustrácií v akomkoľvek médiu preto beneficienti a osoby, ktoré konajú v ich mene, môžu vyhotovovať rozmnoženiny v prístupnom formáte, ako je Braillovo písmo, zvuková podoba alebo zväčšené písmo. V marrákešskej smernici sa okrem toho stanovuje, že určité subjekty môžu vykonávať činnosti v mene beneficientov. Tieto subjekty sú oprávnené právnické osoby, ktoré sú verejnými alebo súkromnými organizáciami, najmä knižnicami, vzdelávacími inštitúciami a inými neziskovými organizáciami a v prípade ktorých jednou z ich hlavných činností, inštitucionálnych záväzkov alebo súčasťou ich verejného poslania je slúžiť osobám s poruchami čítania. Oprávnené právnické osoby môžu vyhotoviť rozmnoženinu diela alebo iného predmetu ochrany, ku ktorému majú legálny prístup, v prístupnom formáte alebo ju prenášať, sprístupniť, rozširovať alebo požičiavať beneficientovi alebo inej oprávnenej právnickej osobe na neziskovom základe na účely výlučného použitia beneficientom. Oprávnené právnické osoby majú povinnosť zaviesť postupy na zabránenie neoprávnenému šíreniu diel. Marrákešská smernica obsahuje ustanovenie, ktoré umožňuje cezhraničnú výmenu rozmnožení v prístupnom formáte na vnútornom trhu. Smernicu dopĺňa marrákešské nariadenie, ktoré umožňuje cezhraničné výmeny s tretími krajinami, ktoré sú zmluvnými stranami Marrákešskej zmluvy.

Marrákešská smernica umožňuje členským štátom zachovať alebo zaviesť systémy odmeňovania za použitia povolené podľa smernice, ktoré vykonávajú oprávnené právnické osoby usadené na ich území. Doteraz boli zavedené systémy odmeňovania v šiestich členských štátoch ([14]). Ďalšie dva členské štáty zaviedli možnosť systému odmeňovania v prípade poškodenia záujmov nositeľov práv, zatiaľ však túto možnosť nevyužili ([15]).

([11]) Dôvodová správa – Návrh SMERNICE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti, Brusel, 97/0359 (COD), KOM(97) 628 v konečnom znení, 10.12.1997, s. 32.

([12]) *Study on the application of Directive 2001/29/EC on copyright and related rights in the information society (the 'InfoSoc Directive')* [Štúdia o uplatňovaní smernice 2001/29/ES o autorských právach a s nimi súvisiacich právach v informačnej spoločnosti („smernica o informačnej spoločnosti")], 2013, s. 428, k dispozícii na adrese https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/9ebb5084-ea89-4b3e-bda2-33816f11425b.

([13]) Tamže, s. 437.

([14]) Prehľad členských štátov, ktoré majú systémy odmeňovania, je k dispozícii v pracovnom dokumente útvarov Komisie a v štúdii, strana 43.

([15]) štúdia, s. 43.

Zákonodarca EÚ sa rozhodol neuplatniť možnosť stanovenú v Marrákešskej zmluve zúžiť obmedzenie alebo výnimku na diela, ktoré je pre beneficientov nemožné za primeraných podmienok komerčne získať na danom trhu v konkrétnom prístupnom formáte. Usúdilo sa, že uložením takejto povinnosti oprávneným právnickým osobám by sa znížila právna istota a to by v konečnom dôsledku ovplyvnilo dostupnosť diel pre beneficientov ([16]). Členské štáty nesmú zavádzať dodatočné požiadavky na oprávnené právnické osoby, ako je napríklad predbežné overovanie komerčnej dostupnosti diel v prístupných formátoch. Zdá sa, že dva členské štáty uplatňujú ustanovenia, ktoré by mohli viesť k tomu, že oprávnené právnické osoby budú overovať komerčnú dostupnosť, alebo ktoré by mohli v tejto súvislosti spôsobiť nejasnosti ([17]). Komisia bude tieto otázky ďalej analyzovať.

Oprávnené právnické osoby nepodliehajú postupu **udeľovania súhlasu** na použitia, na ktoré sa vzťahuje tento rámec. Avšak, ako je uvedené vyššie, sú obmedzené na osobitné kategórie uvedené v článku 2 bode 4. V marrákešskej smernici sa objasňuje, že požiadavky týkajúce sa oprávnenia a uznávania, ktorých splnenie môžu členské štáty požadovať od oprávnených právnických osôb, ako sú požiadavky súvisiace s poskytovaním služieb všeobecného charakteru beneficientom, by oprávneným právnickým osobám nemali brániť vo vykonávaní činností povolených podľa smernice. Vykonávanie smernice viedlo v jednom členskom štáte ([18]) k zrušeniu povinnosti oprávnených právnických osôb registrovať sa u národných orgánov, zatiaľ čo v niektorých členských štátoch ([19]) musia oprávnené právnické osoby oznamovať národným orgánom svoj status oprávnenej právnickej osoby a svoje kontaktné údaje ([20]).

Okrem toho sa oprávnené právnické osoby vyzývajú, aby dobrovoľne poskytli svoje kontaktné údaje členským štátom, v ktorých sú usadené, ak sa zúčastňujú na výmenách na vnútornom trhu alebo ak dovážajú alebo vyvážajú rozmnoženiny v prístupnom formáte podľa marrákešského nariadenia. Členské štáty zasielajú tieto informácie Komisii, ktorá ich zverejňuje ([21]).

Smernica neobsahuje žiadne osobitné požiadavky na **monitorovanie**. Konzultácie s členskými štátmi neposkytujú komplexný obraz, vyplynulo z nich však, že v niektorých členských štátoch oprávnené právnické osoby zasielajú pravidelné správy príslušnému orgánu alebo podliehajú *ad hoc* kontrolám. Zároveň v jednom členskom štáte neboli k dispozícii žiadne informácie o vykonávaní marrákešských pravidiel, pretože chýbali informácie o tom, ktoré oprávnené právnické osoby pôsobia v tejto krajine ([22]).

([16]) Pozri odôvodnenie 14 prvá veta.
([17]) Pracovný dokument útvarov Komisie, s. 14.
([18]) Pracovný dokument útvarov Komisie, s. 15.
([19]) Pracovný dokument útvarov Komisie, s. 15.
([20]) Informácie o tomto aspekte získané v rámci konzultačných činností neboli k dispozícii za všetky členské štáty.
([21]) Zoznam je k dispozícii na adrese: https://digital-strategy.ec.europa.eu/sk/news/authorised-entities-context-directive-eu-20171564.
([22]) Pracovný dokument útvarov Komisie, s. 16.

II. METODIKA

Hodnotenie vychádza z podpornej štúdie, ktorá sa začala v apríli 2023 a bola ukončená na jar 2024. Údaje boli získané prostredníctvom sekundárneho výskumu, konzultácií s členskými štátmi (ktoré musia poskytovať informácie v súlade s článkom 10 ods. 2 marrákešskej smernice) a so zainteresovanými stranami, prostredníctvom cielených konzultácií a hĺbkových rozhovorov uskutočnených v rámci podpornej štúdie ([23]). Názory verejnosti boli získané aj v rámci výzvy na predkladanie podkladov ([24]).

V súlade s požiadavkami marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia sa v procese hodnotenia zohľadnili názory príslušných subjektov občianskej spoločnosti a mimovládnych organizácií vrátane organizácií zastupujúcich osoby so zdravotným postihnutím a staršie osoby. Konzultácie (cielená konzultácia, hĺbkové rozhovory) sa okrem oprávnených právnických osôb týkali najmä niekoľkých organizácií zastupujúcich osoby so zdravotným postihnutím. Výzva na účasť na cielenej konzultácii bola zaslaná aj organizáciám zastupujúcim staršie osoby, odpovedala na ňu však len jedna organizácia. Okrem toho niekoľko organizácií zastupujúcich osoby so zdravotným postihnutím zaslalo svoje názory v súvislosti s výzvou na predkladanie podkladov ([25]). Cielená konzultácia a výzva na predkladanie podkladov boli prístupné osobám so zdravotným postihnutím.

III. ÚČINNOSŤ

S cieľom posúdiť, či bola intervencia účinná, sa v hodnotení posudzovalo, či marrákešská smernica a marrákešské nariadenie zlepšili v EÚ dostupnosť rozmnožení v prístupnom formáte a ich cezhraničnú výmenu v rámci EÚ a s tretími krajinami, ktoré sú zmluvnými stranami Marrákešskej zmluvy. Okrem toho sa v ňom analyzovalo, či existujú faktory, ktoré ovplyvnili pokrok pri dosahovaní cieľov, a či sa vyskytli neočakávané a nezamýšľané dôsledky. A napokon sa v hodnotení posudzoval vplyv systémov odmeňovania na dostupnosť rozmnožení v prístupnom formáte a ich cezhraničnú výmenu.

Z kvantitatívnych údajov získaných na účely hodnotenia zo vzorky oprávnených právnických osôb vyplynulo, že počet rozmnožení titulov v prístupnom formáte, ktoré sú k dispozícii vo fondoch týchto inštitúcií, sa od roku 2018 zvýšil viac ako o 50 %. Údaje nie sú dostatočné na to, aby sa dalo kvantitatívne určiť, do akej miery sa vďaka pravidlám zosúladeným marrákešskou smernicou zlepšilo vyhotovovanie rozmnožení v prístupnom formáte oprávnenými právnickými osobami v porovnaní s tým, čo by bolo možné podľa vnútroštátnych právnych predpisov prijatých na základe smernice 2001/29/ES o informačnej spoločnosti. Je potrebné vziať do úvahy aj to, že bez ohľadu na rámec autorského práva je

([23]) Cielená konzultácia sa uskutočnila v období od 22. júna do 11. augusta 2023, https://digital-strategy.ec.europa.eu/sk/consultations/targeted-stakeholder-consultation-application-marrakesh-directive-and-regulation.

([24]) https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-Autorske-pravo-EU-pre-nevidiace-a-zrakovo-postihnute-osoby-hodnotenie-marrakesskej-smernice-a-nariadenia_sk.

([25]) https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-Autorske-pravo-EU-pre-nevidiace-a-zrakovo-postihnute-osoby-hodnotenie-marrakesskej-smernice-a-nariadenia_sk.

pravdepodobnejšie, že na kapacity oprávnených právnických osôb týkajúce sa vyhotovovania rozmnožení budú mať vplyv rozpočtové obmedzenia a technologické možnosti.
Z kvalitatívnych údajov získaných prostredníctvom cielenej konzultácie však vyplýva, že podľa názoru zainteresovaných strán mal marrákešský rámec pozitívny vplyv na dostupnosť prístupných formátov. Akademický výskum, ktorý sa uskutočnil v roku 2022, takisto poukázal na vnímaný nárast dostupnosti prístupných diel. Vyplýva z neho, že marrákešský rámec uľahčil najmä konverziu tlačených materiálov do formátu Braillovho písma, ale mal malý vplyv na prístup k elektronickým knihám ([26]).

Okrem toho možno pozorovať určité kvantitatívne vplyvy ako účinok zosúladenia výnimky v marrákešskej smernici. V referenčnom období sa počet používateľov (beneficientov) registrovaných u oprávnených právnických osôb, ktoré poskytli údaje, zvýšil približne o 39 %. Toto zvýšenie možno uviesť do súvislosti s harmonizáciou kategórií beneficientov podľa marrákešskej smernice, čo v niektorých členských štátoch viedlo k rozšíreniu rozsahu beneficientov v porovnaní s tým, čo sa predtým uplatňovalo na vnútroštátnej úrovni. Ako vyplýva napríklad z odpovedí na verejnú konzultáciu EÚ z roku 2014 ([27]), nie všetky výnimky existujúce na vnútroštátnej úrovni pred prijatím marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia sa vzťahovali na osoby s poruchami čítania, zatiaľ čo teraz tieto osoby patria do rozsahu pôsobnosti marrákešskej smernice a nariadenia.

Pokiaľ ide o cezhraničné výmeny, vďaka ratifikácii Marrákešskej zmluvy zo strany EÚ je možná spolupráca s oprávnenými právnickými osobami vo všetkých členských štátoch a so zmluvnými stranami v tretích krajinách, a to aj prostredníctvom uľahčenia prístupu k službe ABC Global Book Service, ktorá podporuje vykonávanie Marrákešskej zmluvy ([28]).

Cezhraničná výmena v rámci EÚ a s tretími krajinami, ktoré sú zmluvnými stranami Marrákešskej zmluvy, predstavovala v roku 2023 v priemere 16,3 % všetkých titulov v držbe oprávnených právnických osôb, ktoré poskytli údaje, čo predstavuje nárast z 12,7 % titulov pochádzajúcich z EÚ a tretích krajín v roku 2018. Krajiny, ktoré majú spoločný jazyk, majú spravidla vyššiu mieru dovážaných titulov, pretože používatelia zvyčajne uprednostňujú diela vo vlastnom jazyku. Cudzojazyčné knihy síce tvoria menšiu časť fondu oprávnených právnických osôb, ale v prevažnej väčšine prípadov sa získavajú prostredníctvom cezhraničnej výmeny. Dovážané tituly pochádzajú väčšinou z iných členských štátov, ale oprávnené právnické osoby dovážajú aj tituly z tretích krajín, ktoré sú zmluvnými stranami

([26]) Ferri, D., *The Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired or Otherwise Print Disabled in the European Union: Reflecting on Its Implementation and Gauging Its Impact from a Disability Perspective* (Marrákešská zmluva o uľahčení prístupu k uverejneným dielam pre osoby nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania v Európskej únii: úvahy o jej vykonávaní a posúdenie jej vplyvu z hľadiska osôb so zdravotným postihnutím), *IIC* 55, 89-109 (2024), k dispozícii na adrese: https://doi.org/10.1007/s40319-023-01410-y.

([27]) *Report on the responses to the Public Consultation on the Review of the EU Copyright Rules* (Správa o odpovediach na verejnú konzultáciu o revízii autorských práv v EÚ), k dispozícii na adrese: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/modernisation-eu-copyright-rules-useful-documents.

([28]) Online katalóg umožňujúci oprávneným právnickým osobám z ratifikujúcich štátov uskutočňovať výmeny kníh v prístupných formátoch bez toho, aby museli žiadať o povolenie nositeľov práv; pozri https://www.accessiblebooksconsortium.org/.

Marrákešskej zmluvy. Tento dovoz dosiahol v roku 2023 podiel 2,7 % titulov v katalógu (oproti 2 % v roku 2018). Oprávnené právnické osoby, s ktorými sa uskutočnili rozhovory v rámci štúdie, uviedli, že zvyčajne dovážajú diela zo Spojených štátov amerických, Spojeného kráľovstva a z Kanady ([29]). V prípade konkrétnych oprávnených právnických osôb môžu byť výmeny pomerne rozsiahle: napríklad katalóg francúzskej oprávnenej právnickej osoby obsahuje 15 % titulov dovezených zo Švajčiarska a Kanady ([30]); tá istá oprávnená právnická osoba oznámila, že vyváža aj do tretích krajín, najmä do Kanady ([31]).
Z rozhovorov s oprávnenými právnickými osobami ďalej vyplýva, že výmeny s krajinami Latinskej Ameriky a Afriky pozostávajú vo veľkej miere z vývozu z EÚ ([32]).

Kvalitatívne údaje získané tímom, ktorý vypracoval štúdiu, prostredníctvom cielenej konzultácie podporujú názor, že harmonizované pravidlá EÚ majú vplyv na cezhraničné výmeny, pričom oprávnené právnické osoby a národné orgány sa domnievajú, že vplyv pravidiel na cezhraničné výmeny v rámci EÚ a na medzinárodnej úrovni bol významnejší ako na vyhotovovanie rozmnožení. Môže to súvisieť so správami od oprávnených právnických osôb, že hoci niektoré členské štáty mali pred prijatím marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia uzavreté dohody o spolupráci na cezhraničnú výmenu rozmnožení v prístupnom formáte (najmä v rovnakých jazykových oblastiach), vykonávanie marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia umožnilo niektorým z nich po prvýkrát uskutočniť takúto výmenu alebo im umožnilo rozšíriť výmenu na väčší počet krajín ([33]).

Faktory ovplyvňujúce vyhotovovanie a výmenu rozmnožení v prístupnom formáte

Podľa odpovedí oprávnených právnických osôb v rámci cielenej konzultácie hlavné faktory, ktoré obmedzujú vyhotovovanie rozmnožení v prístupnom formáte, súvisia s nedostatočným financovaním pre inštitúcie, ktoré tieto formáty vyhotovujú, alebo s nedostatočnými inými zdrojmi (ľudské zdroje, know-how, technológie). Pokiaľ ide o zdroje financovania, oprávnené právnické osoby sa väčšinou spoliehajú na verejné financovanie alebo na kombináciu verejného financovania a darov. V jednom členskom štáte je oprávnená právnická osoba financovaná najmä z hrubých príjmov získaných z predaja v rámci lotérií.

Oprávnené právnické osoby na menších trhoch okrem toho čelia obmedzeniam v dôsledku obmedzenej kapacity vyhotovovania rozmnožení, hoci možno poznamenať, že v týchto členských štátoch sa bohatosť katalógov oprávnených právnických osôb výrazne líši, pričom

([29]) štúdia, s. 76.
([30]) štúdia, s. 208.
([31]) Oprávnená právnická osoba vyviezla od roku 2014 prostredníctvom platformy ABC 13 981 titulov, pričom 63 % z nich smerovalo do tretích krajín (prevažne do Kanady).
([32]) Organizácia ONCE v Španielsku v roku 2023 vyviezla 421 rozmnožení do Argentíny a Peru a 568 rozmnožení do Guatemaly, Mexika a Argentíny (štúdia, s. 212). Francúzska oprávnená právnická osoba uviedla, že rozmnoženiny do afrických krajín vyvážala priamo beneficientom v afrických krajinách, a to z dôvodu nedostatočnej digitálnej a fyzickej infraštruktúry oprávnených právnických osôb v dovážajúcich krajinách – pozri štúdiu, s. 67.
([33]) štúdia, s. 31.

oprávnené právnické osoby vo Fínsku a Dánsku majú oveľa viac titulov ako oprávnené právnické osoby v Chorvátsku alebo Litve.

Počas cielenej konzultácie a v rámci výzvy na predkladanie podkladov sa ako problém ukázala aj informovanosť beneficientov (osôb so zdravotným postihnutím) o tom, kde a ako nájsť rozmnoženiny v prístupnom formáte. Z výskumu uverejneného v roku 2023 tiež vyplynulo, že beneficienti a zástupcovia organizácií osôb so zdravotným postihnutím nie vždy vedeli, ako im môže byť marrákešský rámec prospešný ([34]). Podľa článku môžu mať nevidiace osoby lepšiu informovanosť o Marrákešskej zmluve ako osoby, ktoré majú zrakovú poruchu, čo by mohlo súvisieť s rôznymi metódami prístupu k dielam (napr. využívanie výnimiek z autorských práv na vyhotovenie rozmnožení v Braillovom písme pre nevidiacich a používanie vizuálnych lúp pre osoby so zrakovým postihnutím) ([35]).

Niektoré oprávnené právnické osoby takisto poukázali na dôležitosť toho, aby beneficienti mali prístup k technológiám, ktoré im umožnia používať digitálne prístupné formáty, v čom sa stále zaostáva. Oprávnené právnické osoby takisto zdôraznili význam uspokojovania rôznych potrieb beneficientov, napríklad spoluprácou so sieťami knižníc s cieľom poskytovať beneficientom fyzické kópie prostredníctvom miestnej knižnice.

Hoci sa teda v referenčnom období zvýšil počet beneficientov a rozmnožení diel v prístupnom formáte, určité faktory, ktoré priamo nesúvisia s marrákešskými pravidlami – najmä dostupnosť zdrojov oprávnených právnických osôb –, tieto inštitúcie vnímajú ako prekážku pri poskytovaní väčšieho počtu rozmnožení v prístupnom formáte.

Vplyv systémov odmeňovania

Systémy odmeňovania sa v šiestich členských štátoch, ktoré ich zaviedli, líšia: v štyroch členských štátoch sú systémy odmeňovania obmedzené buď na určité sektory (vzdelávanie), na určité formáty (napr. audioknihy), alebo na určité spôsoby poskytovania (napr. sťahovanie), zatiaľ čo v dvoch členských štátoch systém odmeňovania neobsahuje takéto rozlišovanie, a preto sa vzťahuje na použitia oprávnenými právnickými osobami, na ktoré sa vzťahuje marrákešská smernica.

V štúdii sa porovnávalo, ako sa v referenčnom období zvýšil objem titulov v katalógoch piatich oprávnených právnických osôb pôsobiacich v štyroch členských štátoch so systémami odmeňovania v porovnaní s katalógmi 19 oprávnených právnických osôb v 12 členských

([34]) Ferri, D., a Rossello, G., *The Role of the Marrakesh Treaty in Supporting Access to Printed Material for People Who Are Blind or Visually Impaired: A Critical Discussion of the Results of an Empirical study Conducted in Six European Countries,* (Úloha Marrákešskej zmluvy pri podpore prístupu k tlačeným materiálom pre osoby nevidiace alebo zrakovo postihnuté: kritická diskusia o výsledkoch empirickej štúdie uskutočnenej v šiestich európskych krajinách), *Disabilities*, zväzok 3 číslo 2, s. 162.

([35]) Ferri, D., a Rossello, G., *The Role of the Marrakesh Treaty in Supporting Access to Printed Material for People Who Are Blind or Visually Impaired: A Critical Discussion of the Results of an Empirical study Conducted in Six European Countries,* (Úloha Marrákešskej zmluvy pri podpore prístupu k tlačeným materiálom pre osoby nevidiace alebo zrakovo postihnuté: kritická diskusia o výsledkoch empirickej štúdie uskutočnenej v šiestich európskych krajinách), *Disabilities*, zväzok 3 číslo 2, s. 162.

štátoch, ktoré nemajú systémy odmeňovania. Hoci z údajov vyplýva, že celkový objem titulov 19 oprávnených právnických osôb sa zvýšil vo väčšej miere ako v prípade piatich oprávnených právnických osôb z členských štátov so systémami odmeňovania, k údajom treba pristupovať s rozvahou. Ako sa vysvetľuje v samotnej štúdii, údaje sú veľmi obmedzené a nemusia byť reprezentatívne, pričom neumožňujú určiť súvislosť medzi neexistenciou systémov odmeňovania a zvýšeným objemom rozmnožení v prístupnom formáte. Dôvodom je skutočnosť, že rozdiel v rýchlosti nárastu objemu titulov v katalógoch rozmnožení v prístupnom formáte môžu spôsobovať aj iné faktory, napríklad skutočnosť, že oprávnené právnické osoby v členských štátoch, ktoré zaviedli systémy odmeňovania, už mohli mať rozsiahly fond titulov, zatiaľ čo iné oprávnené právnické osoby mohli začať budovať svoj fond až v referenčnom období. Napríklad, ako už bolo uvedené, Fínsko a Dánsko (v ktorých existuje systém odmeňovania) disponujú podstatne väčším počtom titulov ako oprávnené právnické osoby v Chorvátsku alebo Litve, v ktorých sa systém odmeňovania neuplatňuje ([36]). Celkovo nedostatok kontextových údajov neumožňuje vyvodiť záver o vplyve tohto porovnania.

V odpovediach na výzvu na predkladanie podkladov sa názory zainteresovaných strán v jednotlivých konzultovaných skupinách líšili. Nositelia práv zdôrazňujú, že systémy odmeňovania sú potrebné na ochranu záujmov nositeľov práv a mali by presne odrážať rozsah a spôsob používania prístupných formátov ([37]), zatiaľ čo zástupcovia beneficientov tvrdia, že systémy odmeňovania by sa mali zrušiť ([38]), a konkrétne uvádzajú, že systémy odmeňovania vytvárajú prekážky a že oprávnené právnické osoby, ktoré pracujú na neziskovom základe, by nemali platiť za prácu, ktorú by mali vydavatelia vykonávať sami. Dvaja respondenti zastupujúci beneficientov sa domnievajú, že systémy odmeňovania sú v rozpore s duchom Marrákešskej zmluvy napriek tomu, že tieto systémy sú v zmluve výslovne povolené. Zatiaľ čo v Marrákešskej zmluve sa povoľuje zmluvným stranám rozhodnúť, či poskytnú nositeľom práv odmenu za použitia na základe výnimky z autorského práva zavedenej Marrákešskou zmluvou, v práve EÚ sa stanovuje, že možnosť členských štátov stanoviť takéto systémy odmeňovania je obmedzená.

Konkrétne sa systémy môžu uplatňovať len na oprávnené právnické osoby a nemali by sa v nich vyžadovať platby od beneficientov (pozri odôvodnenie 14). Možnosť uvedená v článku 3 ods. 6 marrákešskej smernice, ktorú zákonodarca EÚ poskytol členským štátom, je preto v súlade so zmluvou.

Okrem toho sa zdá, že vnímanie vplyvu systémov odmeňovania sa líši aj v závislosti od koncepcie a financovania systému v konkrétnom členskom štáte. Zdá sa, že oprávnené

([36]) 69 021 titulov vo Fínsku a 84 000 v Dánsku; 7 727 titulov v Chorvátsku a 15 433 v Litve (pozri štúdiu, s. 215).

([37]) Pozri odpovede na výzvu na predkladanie podkladov, napr. od Európskej rady spisovateľov, FEP, ALIS, k dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-Autorske-pravo-EU-pre-nevidiace-a-zrakovo-postihnute-osoby-hodnotenie-marrakesskej-smernice-a-nariadenia_sk.

([38]) Pozri odpovede na výzvu na predkladanie podkladov, k dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-Autorske-pravo-EU-pre-nevidiace-a-zrakovo-postihnute-osoby-hodnotenie-marrakesskej-smernice-a-nariadenia_sk.

právnické osoby z členských štátov, v ktorých úroveň financovania štátu pokrýva aj splatnú odmenu a v ktorých je systém odmeňovania obmedzený na určité druhy použitia alebo diel, sa častejšie domnievajú, že systém odmeňovania nemá vplyv na vyhotovovanie rozmnožení v prístupnom formáte alebo má naň vplyv v obmedzenejšom rozsahu. V iných členských štátoch so systémami odmeňovania, aj keď je celková ročne vyplácaná odmena nízka, môžu zainteresované strany vnímať jej vplyv ako významný, ak sa rozpočet nepovažuje za dostatočne vysoký (najmä ak sa oprávnené právnické osoby spoliehajú na financovanie z darov).

Súvislosť medzi systémami odmeňovania a cezhraničnou výmenou je takisto ťažké kvantifikovať alebo určiť, najmä preto, že výmeny medzi členskými štátmi a s tretími krajinami ovplyvňujú rôzne faktory, ktoré súvisia najmä so spoločným jazykom, ako aj s používaním technológií v niektorých prípadoch (interoperabilita formátov a metaúdajov) ([39]). Hoci na určenie možných účinkov nie sú k dispozícii kvantitatívne údaje, niektoré zainteresované strany tvrdia, že oprávnené právnické osoby sa menej zapájajú do cezhraničných výmen, najmä z dôvodu neistoty týkajúcej sa uplatňovania na cezhraničné šírenie a ťažkostí pri výpočte odmeny pri vývoze, čo by ich mohlo odrádzať od účasti na takýchto výmenách. Zdá sa však, že takéto obavy týkajúce sa vplyvu systémov odmeňovania na cezhraničnú výmenu medzi členskými štátmi sa zameriavajú na konkrétne krajiny a môžu byť spôsobené koncepciou a praktickým uplatňovaním systémov odmeňovania a možnou neistotou, ktorú to môže spôsobiť. V tejto súvislosti je dôležité pamätať na to, že systémy odmeňovania by sa mali vzťahovať iba na spôsoby použitia oprávnenými právnickými osobami usadenými na území členského štátu, ktorý takýto systém stanoví, a nemali by vyžadovať platby od oprávnených právnických osôb usadených v iných členských štátoch alebo tretích krajinách, ktoré sú zmluvnými stranami Marrákešskej zmluvy.

Možné nezamýšľané dôsledky – potenciálny vplyv na komerčný trh

Otázka, či marrákešský rámec môže mať dôsledky na komerčný trh, viedla k osobitnému ustanoveniu v článku 10 ods. 3 marrákešskej smernice. Podľa tohto ustanovenia, ak má členský štát opodstatnené dôvody domnievať sa, že vykonávanie smernice malo výrazný negatívny vplyv na komerčnú dostupnosti diel alebo iných predmetov ochrany v prístupných formátoch pre beneficientov, môže na túto skutočnosť upozorniť Komisiu, pričom doloží všetky relevantné dôkazy. Komisia je povinná zohľadniť tieto dôkazy pri vypracovaní hodnotiacej správy.

V čase vypracovania tejto správy žiadny členský štát nepredložil Komisii dôkazy podľa článku 10 ods. 3 marrákešskej smernice.

([39]) štúdia, s. 76.

Ani údaje zozbierané v procese prípravy tohto hodnotenia nepriniesli takéto dôkazy. V štúdii sa konštatuje, že chýbajú komplexné údaje o vydavateľskom trhu s publikáciami v prístupnom formáte ([40]).

Počas cielenej konzultácie väčšina konzultovaných zainteresovaných strán neidentifikovala negatívny vplyv marrákešských pravidiel na stimuly pre komerčnú výrobu. Jedna zainteresovaná strana poukázala na pozitívny nepriamy vplyv marrákešského rámca na vydavateľský trh, keďže sa domnieva, že viedol k väčšej koordinácii a výmene medzi vydavateľmi a oprávnenými právnickými osobami ([41]).

Na základe dostupných informácií nemožno dospieť k záveru, že marrákešský rámec má výrazný negatívny vplyv na komerčnú dostupnosť diel v prístupnom formáte, podľa súčasných údajov preto nie je dôvod revidovať súčasný prístup týkajúci sa kontroly komerčnej dostupnosti diel v prístupnom formáte.

Potenciálny vplyv na širšie sociálne ciele

Viaceré zainteresované strany uviedli pozitívny vplyv marrákešského rámca na oblasti, ako je sociálne začlenenie a rovnosť vo všeobecnosti ([42]), rozvoj príležitostí na vzdelávanie pre deti a dospelých ([43]) a práca, kultúra a účasť na živote komunity ([44]). Na základe údajov dostupných pre toto hodnotenie je však ťažké určiť, do akej miery mohol marrákešský rámec ovplyvniť tieto širšie sociálne ciele. Zainteresované strany takisto uviedli pretrvávajúce ťažkosti, ktoré presahujú marrákešský rámec a ktoré by mohli ovplyvniť tieto ciele, napríklad nedostatočnú dostupnosť učebníc v prístupných formátoch, nedostatočnú prístupnosť digitálnych vzdelávacích platforiem, potrebu primeranej odbornej prípravy učiteľov a knihovníkov ([45]).

Cezhraničná výmena, ktorú uľahčuje marrákešský rámec, umožňuje posielať diela v prístupných formátoch emigrantom v iných členských štátoch alebo slúžiť potrebám menšinového obyvateľstva alebo utečencov dovozom diel z krajín, ktoré majú rovnaký jazyk

([40]) štúdia, s. 67.

([41]) Odpoveď na výzvu na predkladanie podkladov od Európskej rady spisovateľov je k dispozícii na adrese: Autorské právo EÚ pre nevidiace a zrakovo postihnuté osoby – hodnotenie marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia (europa.eu).

([42]) Odpovede na výzvu na predkladanie podkladov od jedného občana EÚ a organizácie Nota, 2023, k dispozícii na adrese: Autorské právo EÚ pre nevidiace a zrakovo postihnuté osoby – hodnotenie marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia (europa.eu).

([43]) Odpoveď na výzvu na predkladanie podkladov od organizácie Nota, 2023; k dispozícii na adrese: Autorské právo EÚ pre nevidiace a zrakovo postihnuté osoby – hodnotenie marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia (europa.eu); rozhovory tímu, ktorý vypracoval štúdiu, s Európskou úniou nevidiacich (European Blind Union) a organizáciou Eureka Leuven, 2023.

([44]) Odpovede na výzvu na predkladanie podkladov od organizácie Nota, 2023, k dispozícii na adrese: Autorské právo EÚ pre nevidiace a zrakovo postihnuté osoby – hodnotenie marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia (europa.eu).

([45]) Rozhovor tímu, ktorý vypracoval štúdiu, s Európskym fórom zdravotného postihnutia, Európskou radou spisovateľov, Nemeckou federáciou nevidiacich a slabozrakých, knižnicou Accessibility Library Celia a organizáciou Eureka Leuven.

ako tieto kategórie osôb. O rámci možno uvažovať aj tak, že prispel k informovanosti, najmä vydavateľov, o výzvach, ktorým čelia osoby so zdravotným postihnutím ([46]).

IV. EFEKTÍVNOSŤ

Analýza efektívnosti v kontexte tohto hodnotenia sa vyznačovala významnými obmedzeniami, keďže na kvantifikáciu vplyvu uplatňovania marrákešských pravidiel nebol k dispozícii dostatok údajov. Väčšina zozbieraných kvantitatívnych údajov obsahovala len málo podrobností o rozpočte oprávnených právnických osôb a ich pridelených prostriedkoch alebo sa týkala len konkrétnej oprávnenej právnickej osoby. Posúdenie sa preto opiera najmä o kvalitatívne údaje.

Ešte pred prijatím marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia poskytovali právne predpisy EÚ, najmä článok 5 ods. 3 písm. b) smernice o informačnej spoločnosti, členským štátom možnosť zaviesť výnimku z autorského práva alebo jeho obmedzenie v prospech osôb so zdravotným postihnutím. Členské štáty využili túto možnosť na zavedenie takejto výnimky alebo obmedzenia do svojich vnútroštátnych právnych predpisov, rozdiely v rozsahu uplatňovania na vnútroštátnej úrovni však vytvorili záťaž pre cezhraničnú výmenu rozmnožení v prístupnom formáte ([47]). Marrákešským rámcom sa zmiernili tieto rozdiely a zvýšila právna istota tým, že sa ním objasnil rozsah beneficientov, na ktorých sa vzťahuje, ako aj rozsah činností súvisiacich s autorským právom, ktoré sa môžu vykonávať. Ako sa vysvetľuje v predchádzajúcom oddiele, tento rámec viedol k zvýšeniu počtu beneficientov, na ktorých sa vzťahuje, a k uľahčeniu cezhraničných výmen. Osoby so zdravotným postihnutím tak môžu využívať lepší prístup k rozmnoženinám v prístupnom formáte a oprávnené právnické osoby v dôsledku toho môžu poskytovať služby väčšiemu počtu používateľov a zúčastňovať sa na väčšom počte cezhraničných výmen.

Hoci oprávnené právnické osoby vynakladajú prostriedky na vyhotovovanie rozmnožení v prístupnom formáte, tieto náklady sa im neukladajú v marrákešskom rámci, ktorého cieľom je uľahčiť ich činnosť pri vyhotovovaní a výmene rozmnožení v prístupnom formáte prostredníctvom väčšej právnej istoty. Väčšina oprávnených právnických osôb, s ktorými sa uskutočnili rozhovory v rámci štúdie, uviedla, že po zavedení marrákešského rámca nedošlo k výrazným zmenám nákladov na vyhotovovanie rozmnožení.

Harmonizácia zavedená marrákešským rámcom zároveň priniesla úspory pre oprávnené právnické osoby, keďže rozmnoženiny v prístupnom formáte bolo možné získať ľahšie prostredníctvom cezhraničnej výmeny, čo pomohlo zabrániť duplicite činností. Jedna

([46]) Rozhovory uskutočnené tímom, ktorý vypracoval štúdiu, s Nemeckým centrom pre prístupné čítanie, Európskou úniou nevidiacich (European Blind Union), Európskou radou spisovateľov a organizáciou Luisterpuntbibliotheek, 2023.

([47]) Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre vnútorný trh a služby, Francquen, A., Dusollier, S., Triaille, J., et al., *Study on the application of Directive 2001/29/EC on copyright and related rights in the information society (the 'InfoSoc Directive')* [Štúdia o uplatňovaní smernice 2001/29/ES o autorských právach a s nimi súvisiacich právach v informačnej spoločnosti („smernica o informačnej spoločnosti")], 2013, https://data.europa.eu/doi/10.2780/90141, s. 420 – 437.

oprávnená právnická osoba napríklad uviedla, že vďaka cezhraničným výmenám v rámci EÚ a mimo nej dosiahla úspory vo výške približne 133 000 EUR za obdobie tri a pol roka. Harmonizáciou pravidiel EÚ sa znížila aj potreba kontrolovať vnútroštátne pravidlá v oblasti autorského práva, ktoré sa uplatňujú v krajinách určenia.

Oprávnené právnické osoby, ktoré šíria, oznamujú verejnosti alebo sprístupňujú verejnosti rozmnoženiny v prístupnom formáte, podliehajú určitým pravidlám tohto rámca. Tieto pravidlá sú obmedzené na zabránenie neoprávnenej distribúcii rozmnožení v prístupnom formáte a vytvorenie možnosti pre beneficientov, nositeľov práv a iné oprávnené právnické osoby získať príslušné informácie. Postupy oprávnených právnických osôb sú v tomto smere rôzne ([48]), neexistujú však presné údaje, ktoré by umožnili vyčísliť prostriedky použité na tento účel. V rámci sa zároveň oprávneným právnickým osobám neukladajú povinnosti, ktoré by mohli brániť vyhotovovaniu rozmnožení v prístupnom formáte a ktoré by sa mohli vnímať ako záťaž. Rámec napríklad bráni tomu, aby oprávnené právnické osoby boli povinné zabezpečiť predbežné overovanie komerčnej dostupnosti diel v prístupných formátoch. Okrem toho sa v rámci nestanovuje osobitný postup udeľovania povolení a v tejto súvislosti sa objasňuje, že požiadavky týkajúce sa oprávnenia alebo uznávania, napríklad v súvislosti s poskytovaním služieb všeobecného charakteru beneficientom, by oprávneným právnickým osobám nemali brániť vo vykonávaní činností povolených marrákešskou smernicou a marrákešským nariadením.

Rámec sa nezaoberá otázkami týkajúcimi sa financovania oprávnených právnických osôb. Rozpočty oprávnených právnických osôb vo väčšine členských štátov sú v rôznej miere financované z verejných prostriedkov. V určitých prípadoch môžu beneficienti takisto prispievať do fondov oprávnených právnických osôb prostredníctvom darov. Národné orgány vo všeobecnosti znášajú náklady spojené s presadzovaním pravidiel, hoci v rámci nie sú stanovené žiadne osobitné povinnosti monitorovania.

Hoci dostupné informácie neumožňujú vyvodiť jednoznačné závery podložené kvantitatívnymi údajmi, pri hodnotení sa nezistila zbytočná záťaž zavedená rámcom a nezdá sa, že by bolo potrebné ho zjednodušiť a zefektívniť. V marrákešskej smernici a marrákešskom nariadení sa neukladá oprávneným právnickým osobám osobitný postup udeľovania povolení, zabraňuje predbežným kontrolám komerčnej dostupnosti a neobsahujú povinnosť oprávnených právnických osôb podávať správy národným orgánom. Členské štáty musia Komisii nahlasovať len informácie, ktoré im boli dobrovoľne poskytnuté o kontaktných údajoch oprávnených právnických osôb zapojených do cezhraničnej výmeny. Administratívne požiadavky sú obmedzené na to, čo je potrebné na zabezpečenie dostupnosti rozmnožení v prístupnom formáte, zabránenie neoprávnenému použitiu a uľahčenie transparentnosti. Intervencia, ktorá zlepšuje dostupnosť rozmnožení v prístupnom formáte pre beneficientov a zároveň vytvára úspory vďaka väčšej právnej istote, dosahuje svoje ciele efektívnym spôsobom.

([48]) Príloha IV k štúdii.

Vplyv na efektívnosť systémov odmeňovania

Pokiaľ ide o nositeľov práv, očakávalo sa, že pravidlá budú mať obmedzený vplyv na ich autorské práva ako vlastnícke právo (uznané v článku 17 charty), keďže marrákešská smernica sa obmedzuje na úplnú harmonizáciu rozdielnych výnimiek z autorského práva alebo rozdielnych obmedzení tohto práva, ktoré už existovali na vnútroštátnej úrovni pred prijatím marrákešskej smernice, a na uľahčenie cezhraničnej výmeny prístupných formátov ([49]). Určité odchýlky týkajúce sa vplyvov v porovnaní s obdobím pred prijatím marrákešského rámca mohli byť dôsledkom zlepšenia dostupnosti rozmnožení v prístupnom formáte vrátane zvýšenia počtu beneficientov (ako sa podrobne uvádza v oddiele o účinnosti). V marrákešskej smernici sa uznáva možnosť zachovania alebo zavedenia systémov odmeňovania a zároveň sa objasňuje, že pri určovaní výšky odmeny by sa mala vziať do úvahy nezisková povaha činností oprávnených právnických osôb, ciele verejného záujmu sledované touto smernicou, záujmy beneficientov výnimky, možná ujma spôsobená nositeľom práv, ako aj potreba zabezpečiť cezhraničné šírenie rozmnožení v prístupných formátoch. Je potrebné zohľadniť aj osobitné okolnosti každého prípadu, ktoré vyplývajú z vyhotovenia konkrétnej rozmnoženiny v prístupnom formáte. V prípadoch, keď ujma pre nositeľa práv je minimálna, nemala by vzniknúť povinnosť vyplatiť odmenu. V členských štátoch, ktoré majú zavedené systémy odmeňovania, oprávneným právnickým osobám vznikajú náklady spojené s vyplácaním odmien vrátane výpočtu a rozdeľovania poplatkov oprávnenými právnickými osobami. Keďže niektoré vnútroštátne systémy odmeňovania existovali aj pred prijatím marrákešského rámca alebo nahradili iné povinnosti, súvisiace náklady vo všeobecnosti nie sú nové.

Podľa informácií zhromaždených v štúdii sa celkové vyplatené odmeny môžu v jednotlivých členských štátoch výrazne líšiť, pričom náklady sa pohybujú od 27 000 EUR v Nemecku, 159 000 EUR vo Fínsku, 1 milión EUR vo Švédsku až po 1,7 milióna EUR v Dánsku. Zdá sa, že vplyv, ktorý zainteresované strany spájajú so systémami odmeňovania, sa líši v závislosti od koncepcie a modelu financovania vnútroštátnych systémov odmeňovania. Ako sa vysvetľuje v oddiele o účinnosti, aj keď je celková ročne vyplatená odmena nízka, zainteresované strany môžu vnímať jej vplyv ako významný, ak sa rozpočet oprávnených právnických osôb nepovažuje za dostatočne vysoký (najmä ak sa oprávnené právnické osoby spoliehajú na financovanie z darov).

Okrem finančných prostriedkov, ktoré majú oprávnené právnické osoby k dispozícii, sa zdá, že administratívne náklady spojené napríklad s výpočtom a vyplácaním systémov

([49]) Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o určitých povolených spôsoboch používania diel a iných materiálov chránených autorským právom a s ním súvisiacimi právami v prospech osôb, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania, a o zmene smernice 2001/29/ES o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti, COM(2016) 596 final, 2016/0278 (COD) s. 6;
návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o cezhraničnej výmene kópií určitých diel a iných materiálov chránených autorským právom a s ním súvisiacimi právami v prístupnom formáte v prospech osôb, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania, medzi Úniou a tretími krajinami, COM(2016) 0279 final, 2016/595 (COD), s. 5.

odmeňovania sa líšia v závislosti od digitalizácie a automatizácie spracovania údajov, ale na určenie týchto nákladov nie sú k dispozícii žiadne presné údaje.

Faktory prispievajúce k efektívnemu vykonávaniu marrákešskej smernice

V závislosti od konkrétneho inštitucionálneho a trhového kontextu v členských štátoch môžu určité faktory prispievať k efektívnemu vykonávaniu marrákešskej smernice.

Najmä centralizácia alebo zvýšená spolupráca medzi oprávnenými právnickými osobami môže priniesť úspory z rozsahu, ako aj uľahčiť prístup pre beneficientov. Okrem iniciatívy ABC organizácie WIPO boli vyvinuté ďalšie iniciatívy spolupráce na vnútroštátnej úrovni, ktoré spájajú oprávnené právnické osoby pôsobiace na danom území alebo oprávnené právnické osoby pôsobiace v rovnakej jazykovej oblasti (napr. medzi oprávnenými právnickými osobami v Rakúsku, Nemecku a vo Švajčiarsku) alebo ktoré spájajú oprávnené právnické osoby, pokiaľ ide o konkrétne projekty (napr. spolupráca medzi oprávnenými právnickými osobami v severských krajinách s cieľom koordinovať výrobu a rozdeliť náklady na poskytovanie rozmnožení v jazyku etnickej menšiny).

Okrem toho formy spolupráce medzi oprávnenými právnickými osobami a vydavateľmi, napríklad pri vyhotovovaní rozmnožení v prístupnom formáte alebo pri výmene informácií a titulov, môžu byť nákladovo efektívne a predchádzať duplicite.

Prístup beneficientov k dostupným titulom uľahčujú niektoré oprávnené právnické osoby prostredníctvom online katalógov. Zároveň nie všetci beneficienti disponujú know-how alebo prístupom k technológiám, ktoré by im umožnili prístup prostredníctvom online katalógu. Pre zlepšenie prístupu sa javia ako dôležité aj rôzne postupy na uspokojovanie rôznych potrieb beneficientov a poskytnutie potrebnej podpory beneficientom (napr. spolupráca knižničnými sieťami, poskytovanie alternatívnych spôsobov kontaktu, odborná príprava).

Úroveň digitalizácie oprávnených právnických osôb a interoperabilita formátov, ktoré používajú, môžu pomôcť minimalizovať administratívne a prevádzkové náklady a ďalej uľahčiť cezhraničné výmeny a minimalizovať administratívne zaťaženie spojené s konverziou (najmä pri výmenách s tretími krajinami).

Povinnosť uložená oprávneným právnickým osobám v článku 5 ods. 1 písm. b) smernice, aby prijali primerané opatrenia na zabránenie neoprávnenému vyhotovovaniu, rozširovaniu a verejnému prenosu rozmnožení v prístupných formátoch alebo ich sprístupňovaniu verejnosti by sa mala plne dodržiavať, pričom by sa malo zabezpečiť, aby táto povinnosť nevytvárala prekážky prístupu pre beneficientov. Hoci nie sú k dispozícii presné informácie na posúdenie vplyvu metód, ktoré oprávnené právnické osoby používajú na zabránenie neoprávnenému šíreniu rozmnožení v prístupnom formáte, z rozhovorov so zainteresovanými stranami vyplýva, že ochrana heslom a dvojstupňová autentifikácia znižujú prístupnosť pre beneficientov a oprávnené právnické osoby sa ich používaniu vyhýbajú. Na druhej strane sa zdá, že vodoznaky poskytujú dobrý pomer nákladov a prínosov pri predchádzaní neoprávnenému šíreniu rozmnožení na stiahnutie v nešpecializovaných

formátoch. Všeobecnejšie povedané, opatrenia zavedené na zabránenie neoprávnenému použitiu majú ešte väčšiu váhu, ak sú rozmnoženiny poskytované oprávnenými právnickými osobami vysokokvalitné a vo formátoch (elektronické knihy, audioknihy), ktoré teoreticky môže využívať širšia verejnosť.

V. KOHERENTNOSŤ

Marrákešská smernica a marrákešské nariadenie prispievajú k zlepšeniu prístupu osôb so zdravotným postihnutím ku kultúrnym dielam, vzdelávacím materiálom a informáciám v súlade s cieľom článku 30 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCRPD). Implementácia Marrákešskej zmluvy do práva EÚ bola odporúčaná v pripomienkach Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím k úvodnej správe Európskej únie v súvislosti s článkom 30 dohovoru ([50]).

Marrákešská smernica a marrákešské nariadenie sú takisto v súlade s cieľmi a osobnou a vecnou pôsobnosťou Marrákešskej zmluvy.

Na úrovni EÚ sú marrákešská smernica a marrákešské nariadenie v súlade s ostatnými nástrojmi právnych predpisov EÚ v oblasti autorského práva, najmä so smernicou 2001/29/ES, v ktorej sa členským štátom umožňuje, aby vo svojich vnútroštátnych právnych predpisoch zaviedli výnimky pre iné postihnutia alebo druhy diel, ako sú tie, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti marrákešskej smernice ([51]).

Marrákešská smernica a marrákešské nariadenie sú v súlade aj s Chartou základných práv EÚ, ktorou sa zakazujú všetky formy diskriminácie vrátane diskriminácie na základe zdravotného postihnutia a stanovuje sa, že sa uznáva a rešpektuje právo osôb so zdravotným postihnutím využívať opatrenia, ktoré sú určené na zabezpečenie ich nezávislosti, sociálnej integrácie a integrácie v zamestnaní a účasti na spoločenskom živote.

Marrákešská smernica a marrákešské nariadenie sú v súlade s inými právnymi predpismi EÚ, ktoré sa zaoberajú problematikou zdravotného postihnutia v digitálnom prostredí, ako je smernica o prístupnosti webových sídel ([52]), smernica o audiovizuálnych mediálnych službách ([53]) a európsky akt o prístupnosti ([54]) (akt o prístupnosti). Prvé dva právne predpisy sa týkajú iných sektorov ako písomné diela, na ktoré sa vzťahuje marrákešský rámec (konkrétne webových sídel verejného sektora a audiovizuálnych mediálnych služieb),

---

([50]) https://digitallibrary.un.org/record/812354?ln=en&v=pdf.

([51]) Článkom 8 marrákešskej smernice sa mení článok 5 ods. 3 písm. b) smernice o informačnej spoločnosti s cieľom stanoviť, že smernicou o informačnej spoločnosti nie sú „dotknuté povinnosti členských štátov podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1564“.

([52]) Smernica (EÚ) 2016/2102 o prístupnosti webových sídel a mobilných aplikácií subjektov verejného sektora (Ú. v. EÚ L 327, 2.12.2016, s. 1).

([53]) Smernica 2010/13/EÚ o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb (smernica o audiovizuálnych mediálnych službách) (kodifikované znenie) (Ú. v. EÚ L 95, 15.4.2010, s. 1).

([54]) Smernica (EÚ) 2019/882 o požiadavkách na prístupnosť výrobkov a služieb (Ú. v. EÚ L 151, 7.6.2019, s. 70).

a prístupnosť týchto služieb sa v nich rieši inými právnymi nástrojmi, než sú právne predpisy v oblasti autorského práva.

Cieľom aktu o prístupnosti je zlepšiť fungovanie vnútorného trhu s prístupnými výrobkami a službami zavedením spoločných pravidiel týkajúcich sa prístupnosti, a tým odstrániť prekážky, ktoré vznikajú v dôsledku rozdielnych pravidiel v členských štátoch. Členské štáty musia zabezpečiť, aby hospodárske subjekty uvádzali na trh len výrobky a poskytovali len služby, ktoré spĺňajú požiadavky na prístupnosť stanovené v tomto akte. To sa týka, okrem iného, elektronických kníh a špecializovaného softvéru, ako aj elektronických čítačiek. Opatreniami, ktoré sa uplatňujú od 28. júna 2025, sa nemenia pravidlá v oblasti autorského práva stanovené v marrákešskej smernici a marrákešskom nariadení. Obe opatrenia sa uplatňujú súbežne, pričom aktom o prístupnosti sa zabezpečuje väčšia dostupnosť prístupných elektronických kníh, zatiaľ čo marrákešská smernica a marrákešské nariadenie by naďalej umožňovali beneficientom a oprávneným právnickým osobám prispôsobovať uverejnené písomné diela na rozmnoženiny v prístupnom formáte pre osoby s poruchami zraku a čítania alebo osoby so zrakovým postihnutím alebo s inou poruchou čítania. Zástupcovia nositeľov práv aj oprávnené právnické osoby zdôrazňujú význam synergií a spolupráce pri hladkom vykonávaní aktu o prístupnosti a pri zabezpečovaní komplementárnosti týchto právnych predpisov.

Podľa zástupcov nositeľov práv by sa vykonávaním aktu o prístupnosti zvýšila potreba zabezpečiť, aby marrákešské pravidlá nezasahovali do bežného využívania diela.

Ako sa však vysvetľuje v odôvodnení 14, výslovná povinnosť overovať komerčnú dostupnosť by mohla mať vplyv na právnu istotu pre oprávnené právnické osoby. Okrem toho prístupné elektronické knihy, ktoré sa vyrábajú na trhu na základe aktu o prístupnosti, nemusia nevyhnutne zodpovedať rôznym špecifickým potrebám beneficientov, na ktorých sa vzťahuje marrákešská smernica. Je pravdepodobné ([55]), že oprávnené právnické osoby sa prispôsobia praktickým podmienkam nového kontextu a nasmerujú svoje zdroje tak, aby uspokojili potreby, ktoré trh neuspokojuje ([56]).

Zdá sa, že marrákešská smernica a marrákešské nariadenie sú vnútorne koherentné a ich ustanovenia sú v súlade s kľúčovým cieľom zvýšiť dostupnosť rozmnožení diel v prístupnom formáte a zároveň zabezpečiť rovnováhu práv a záujmov medzi nositeľmi práv a používateľmi.

S cieľom chrániť záujmy nositeľov práv, ako sa uvádza aj v predchádzajúcich oddieloch, sa oprávneným právnickým osobám ukladajú určité povinnosti s cieľom zabrániť neoprávnenému používaniu. Nositelia práv by uprednostnili prísnejšiu kontrolu národných orgánov nad tým, ako oprávnené právnické osoby plnia tieto povinnosti, najmä s cieľom zabrániť neoprávnenému šíreniu. Niektorí nositelia práv takisto tvrdia, že komplexné

([55]) Napríklad jedna oprávnená právnická osoba uviedla, že sa pravdepodobne začne zameriavať na osoby so zrakovým postihnutím alebo s inou poruchou čítania, ktoré majú kognitívne problémy (pozri štúdia, s. 96).

([56]) Ďalšia diskusia o vplyve aktu o prístupnosti sa nachádza aj v oddiele VII (Relevantnosť).

informácie o oprávnených právnických osobách pôsobiacich v členskom štáte by mohli ďalej uľahčiť spoluprácu (napríklad výmenu súborov nositeľmi práv). Beneficienti zároveň upozornili, že požiadavky niektorých členských štátov na zaradenie oprávnených právnických osôb do schváleného zoznamu sú v rozpore s Marrákešskou zmluvou ([57]).

Ako sa podrobne uvádza v úvodnej časti, smernica zabraňuje zavedeniu podmienok na vykonávanie činností podľa rámca, pričom sa v nej však stanovuje, že takéto činnosti môžu vykonávať nielen beneficienti, ale aj oprávnené právnické osoby, ktoré sú obmedzené na určité kategórie (vymedzené v článku 2 ods. 4). V smernici sa objasňuje, že vnútroštátne postupy udeľovania povolení alebo uznávania týkajúce sa napríklad poskytovania služieb všeobecného charakteru beneficientom, by oprávneným právnickým osobám nemali brániť vo vykonávaní činností povolených podľa tohto rámca. Pri hodnotení sa zistilo, že systémy zavedené na vnútroštátnej úrovni sa líšia, pričom niektoré členské štáty vyžadujú určitú formu oznámenia, v ktorom sa príslušnému orgánu zvyčajne oznamuje názov, právne postavenie a kontaktné údaje oprávnenej právnickej osoby a informácie o jej príslušných činnostiach. Údaje však neboli k dispozícii za všetky členské štáty. Navyše sa v rámci podporuje dobrovoľné oznamovanie kontaktných údajov oprávnených právnických osôb zapojených do cezhraničnej výmeny národným orgánom, čo môže pomôcť zvýšiť transparentnosť.

Marrákešskou smernicou a marrákešským nariadením sa vo všeobecnosti plnia medzinárodné záväzky EÚ vyplývajúce z Marrákešskej zmluvy a sú v súlade s *acquis* EÚ (najmä s rámcom EÚ v oblasti autorského práva a politikami EÚ v oblasti zdravotného postihnutia) – a vnútorne, pokiaľ ide o kľúčové ciele a ustanovenia tohto *acquis*. V kontexte uvedených právnych predpisov EÚ marrákešská smernica a marrákešské nariadenie predstavujú spoločne jeden z nástrojov na zlepšenie prístupnosti tlačených materiálov. Prístup k informáciám, vzdelávaniu a kultúre pre osoby so zdravotným postihnutím je v konečnom dôsledku ovplyvnený kombinovaným účinkom všetkých legislatívnych nástrojov EÚ týkajúcich sa prístupnosti.

VI. PRIDANÁ HODNOTA EÚ

Súdny dvor dospel k záveru, že EÚ má výlučnú právomoc uzavrieť Marrákešskú zmluvu, a preto bolo potrebné zaviesť pravidlá na úrovni EÚ, aby sa splnili medzinárodné záväzky EÚ vyplývajúce z prijatia zmluvy.

Pred uzavretím Marrákešskej zmluvy síce všetky členské štáty zaviedli výnimky z autorského práva alebo jeho obmedzenia v prospech zrakovo postihnutých osôb, v rozsahu uplatňovania

([57]) Pozri príspevok k výzve na predkladanie podkladov od Európskeho fóra zdravotného postihnutia a Európskej únie nevidiacich, ktorý je k dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-Autorske-pravo-EU-pre-nevidiace-a-zrakovo-postihnute-osoby-hodnotenie-marrakesskej-smernice-a-nariadenia/F3414879_sk.

výnimky však existovali rozdiely ([58]), čo ovplyvňovalo cezhraničnú výmenu rozmnožení v prístupnom formáte ([59]). Ak by EÚ nezasiahla a neprijala marrákešskú smernicu a marrákešské nariadenie, znamenalo by to zachovanie vtedajšieho stavu.

Prijatím marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia sa okrem toho, že boli potrebné na splnenie medzinárodných záväzkov EÚ, harmonizoval rozsah pôsobnosti výnimky z autorského práva a uľahčila sa cezhraničná výmena v rámci EÚ, ako aj výmena s tretími krajinami, ktoré sú zmluvnými stranami Marrákešskej zmluvy. Uľahčenie cezhraničnej výmeny potom viedlo k úsporám z rozsahu ([60]).

Cezhraničný účinok by sa nedal dosiahnuť tak efektívne prostredníctvom opatrení na vnútroštátnej úrovni. Zásah EÚ pomohol najmä beneficientom a oprávneným právnickým osobám, a to tým, že sa ním zabezpečila väčšia právna istota, čo viedlo k obmedzeniu duplicitného úsilia, zvýšila sa celková efektívnosť a zlepšila dostupnosť rozmnožení v prístupnom formáte.

VII. RELEVANTNOSŤ

Relevantnosť marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia sa posudzovala s prihliadnutím na vývoj trhu, politiky a technológií.

V referenčnom období zostala komerčná ponuka vytvorených prístupných diel nedostatočne rozvinutá. Zároveň sa zvýšil počet digitálnych formátov, ako sú elektronické knihy a audioknihy určené širokej verejnosti, ktoré môžu nepriamo slúžiť aj určitým potrebám beneficientov. Beneficienti však uvádzajú, že takéto formáty nie sú vždy dostatočne prístupné, napríklad z dôvodu nedostatočne prístupnej navigácie v ich obsahu alebo nedostatočnej prístupnosti samotného diela na komerčných platformách, alebo sú prístupné skôr pre niektoré kategórie beneficientov (napr. slabozraké osoby) než pre iné (napr. pre nevidiacich používateľov).

Očakáva sa, že akt o prístupnosti bude mať významný vplyv na sprístupnenie elektronických kníh v prístupnom formáte. Elektronické knihy poskytované na trhu od júna 2025 budú prístupné v súlade s požiadavkami na prístupnosť podľa aktu o prístupnosti, aby sa uľahčil prístup osobám so zdravotným postihnutím. Je dôležité poznamenať, že mikropodniky poskytujúce služby sú oslobodené od povinnosti dodržiavať požiadavky smernice týkajúce sa prístupnosti. Od členských štátov sa však vyžaduje, aby mikropodnikom poskytli usmernenia a nástroje na uľahčenie uplatňovania vnútroštátnych opatrení, ktorými sa transponuje akt o prístupnosti. Okrem toho akt o prístupnosti obsahuje určité záruky, ktoré hospodárskym

([58]) *Study on the application of Directive 2001/29/EC on copyright and related rights in the information society (the 'InfoSoc Directive')* [Štúdia o uplatňovaní smernice 2001/29/ES o autorských právach a s nimi súvisiacich právach v informačnej spoločnosti („smernica o informačnej spoločnosti“)], 2013, s. 428, k dispozícii na adrese https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/9ebb5084-ea89-4b3e-bda2-33816f11425b.

([59]) Tamže, s. 437.

([60]) Pozri analýzu v oddiele IV o efektívnosti.

subjektom umožňujú uplatňovať požiadavky na prístupnosť len do tej miery, pokiaľ nepredstavujú neprimeranú záťaž alebo si nevyžadujú významnú zmenu výrobku alebo služby, ktorá by mala za následok zásadnú zmenu ich základnej povahy.

Ako sa uvádza aj v štúdii ([61]), aktom o prístupnosti sa nespochybňuje relevantnosť výnimky z autorského práva stanovenej v marrákešskej smernici. Iné formáty ako elektronické knihy, na ktoré sa vzťahuje akt o prístupnosti, môžu byť vhodnejšie pre rôzne druhy postihnutia (napríklad niektorí ľudia nemusia mať zručnosti alebo hardvér na používanie elektronických kníh a je pre nich pohodlnejšie používať Braillovo písmo alebo veľké tlačené formáty). Dokonca aj pre ľudí, ktorí používajú elektronické knihy, nemusí byť konkrétny formát prístupných elektronických kníh dostupných na trhu vhodný pre všetky poruchy čítania. Okrem toho povinnosti v akte o prístupnosti nemusia viesť k úplnej dostupnosti všetkých titulov v prístupnom formáte, a to najmä vtedy, keď sa vydavatelia kvalifikujú ako mikropodniky, čo spôsobuje, že ponuka prístupných kníh nie je úplne komplexná. Nositelia práv, s ktorými sa uskutočnili rozhovory v rámci štúdie, tvrdili, že komiksy by si mohli vyžadovať zásadné zmeny, aby boli prístupné. Vo všeobecnejšej rovine tvrdili, že vysoké náklady na sprístupnenie diela (ak obsahuje napríklad veľký počet grafických prvkov alebo diagramov) v kombinácii s nízkym očakávaným predajom by mohli byť dôvodom, aby sa tvrdilo, že takéto sprístupnenie diela vedie k neprimeranému zaťaženiu ([62]).

Skutočnosť, že v dôsledku aktu o prístupnosti sa priamo na trhu bude ponúkať viac prístupných elektronických kníh, predstavuje veľmi pozitívny vývoj. Neuspokojuje však všetky potreby osôb so zdravotným postihnutím, pokiaľ ide o diela, na ktoré sa vzťahuje marrákešská smernica a marrákešské nariadenie, v prístupných formátoch. Na druhej strane by to mohlo pomôcť uvoľniť zdroje pre oprávnené právnické osoby, aby sa mohli zamerať na viac špecializované vyhotovovanie rozmnožení v prístupnom formáte ([63]).

A napokon, po prijatí marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia sa rozšírili technológie a softvér, ktoré uľahčujú prístupnosť tlačených diel a širšiu dostupnosť prístupných formátov, čo znamená posun od analógových k digitálnym formátom a od fyzickej distribúcie k prístupu online ([64]). Technológie môžu uľahčiť a zefektívniť tvorbu diel v prístupnom formáte vrátane elektronických kníh a rozmnožení v prístupnom formáte a poskytnúť beneficientom lepšie nástroje na prístup k tlačeným dielam.

V súvislosti s používaním týchto technológií pretrvávajú určité problémy, od prekážok týkajúcich sa prístupu k technológii (napr. náklady, interoperabilita, know-how) až po

([61]) štúdia, s. 56.

([62]) V takom prípade by museli uplatňovať požiadavky na prístupnosť v takom rozsahu, aby nepredstavovali neprimeranú záťaž alebo zásadnú zmenu.

([63]) Pozri odpovede na výzvu na predkladanie podkladov konzorcia Daisy Consortium, k dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13615-EU-copyright-law-for-blind-and-visually-impaired-people-evaluation-of-the-Marrakesh-Directive-and-Regulation/feedback_sk?p_id=31995115.

([64]) Štúdia, s. 57 a 59.

obmedzenia samotnej technológie (zložitosť prispôsobovania diel obsahujúcich obrázky alebo matematické vzorce či grafické prvky, nedostatočná kvalita prevodu textu na reč) ([65]).

Celkovo možno povedať, že napriek obmedzeniam technologický rozvoj uľahčuje a zefektívňuje tvorbu prístupných diel vydavateľmi a oprávnenými právnickými osobami. Beneficientom poskytuje aj ďalšie nástroje na prístup k tlačeným dielam. Nové technológie však neznamenajú, že marrákešská smernica a marrákešské nariadenie sú zbytočné: ako sa uvádza v štúdii, zostávajú predpokladom pre využitie technologického rozvoja ([66]).

VIII. ZÁVERY A ZÍSKANÉ POZNATKY

V hodnotení sa zistilo, že marrákešská smernica a marrákešské nariadenie majú **pridanú hodnotu EÚ**. Ich prijatie bolo nevyhnutné na splnenie medzinárodných záväzkov EÚ ako signatára Marrákešskej zmluvy a na harmonizáciu výnimky z autorského práva pre osoby so zrakovým postihnutím alebo s inou poruchou čítania s cieľom odstrániť existujúce rozdiely v rozsahu pôsobnosti vnútroštátnych výnimiek a obmedzení a uľahčiť cezhraničnú výmenu rozmnožení v prístupnom formáte. Rovnaký účinok by členské štáty nemohli dosiahnuť bez zásahu EÚ. Rámec priniesol pridanú hodnotu najmä pre beneficientov a oprávnené právnické osoby tým, že zabezpečil väčšiu právnu istotu, najmä pokiaľ ide o cezhraničnú výmenu rozmnožení v prístupnom formáte.

Marrákešská smernica a marrákešské nariadenie boli celkovo **účinné** pri zlepšovaní dostupnosti rozmnožení v prístupnom formáte, ako to vyplýva z kvalitatívnych údajov zhromaždených na účely hodnotenia, ako aj z údajov zo vzorky, z ktorých vyplýva, že počet takýchto rozmnožení sa zvýšil a že v referenčnom období začalo služby oprávnených právnických osôb používať viac beneficientov. Zavedenie marrákešských pravidiel zohralo pozitívnu úlohu pri otvorení možnosti výmeny v rámci EÚ a s tretími krajinami, ktoré sú zmluvnými stranami Marrákešskej zmluvy.

Vzhľadom na obmedzenia údajov nebolo možné vyvodiť závery o možných kvantitatívnych vplyvoch systémov odmeňovania povolených smernicou a zavedených v niektorých členských štátoch na vyhotovovanie alebo výmenu rozmnožení v prístupnom formáte. Na základe kvalitatívnych údajov sa zdá, že vnímaný vplyv systémov odmeňovania na dostupnosť rozmnožení v prístupnom formáte sa v členských štátoch, v ktorých sa takéto systémy uplatňujú, líši v závislosti od rozsahu systému a zdrojov financovania (napr. aký podiel na rozpočte oprávnenej právnickej osoby predstavujú dary).

Pri hodnotení sa neodhalili možné nezamýšľané účinky vykonávania marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia, najmä pokiaľ ide o vplyv na komerčnú dostupnosť diel v prístupnom formáte.

([65]) štúdia, s. 59.
([66]) štúdia, s. 60.

Hoci dostupné informácie neumožňujú vyvodiť jednoznačné závery podložené kvantitatívnymi údajmi, pri hodnotení sa nezistila zbytočná záťaž zavedená rámcom a nezdá sa, že by bolo potrebné ho zjednodušiť a zefektívniť. V kontexte existujúcich výnimiek z autorského práva zvýšená právna istota dosiahnutá prostredníctvom harmonizácie EÚ uľahčila cezhraničnú výmenu a pomohla zabrániť duplicite činností pri vyhotovovaní rozmnožení v prístupnom formáte, čo viedlo k úsporám pre oprávnené právnické osoby. V rámci sa oprávneným právnickým osobám neukladajú povinnosti, ktoré by mohli brániť vyhotovovaniu rozmnožení v prístupnom formáte a ktoré by sa mohli vnímať ako záťaž. Celkovo sa zdá, že tieto pravidlá efektívnym spôsobom zlepšili prístup beneficientov k rozmnoženinám v prístupnom formáte.

Zdá sa, že v členských štátoch, ktoré zaviedli systémy odmeňovania, vplyv týchto systémov na efektívnosť závisí od finančných prostriedkov, ktoré majú oprávnené právnické osoby k dispozícii (a najmä od toho, či beneficienti prispievajú prostredníctvom darov k celkovým finančným prostriedkom oprávnených právnických osôb), ako aj od úrovne digitalizácie oprávnených právnických osôb.

K jeho efektívnosti môžu prispievať niektoré faktory, ktoré presahujú marrákešský rámec. Môžu zahŕňať rôzne iniciatívy umožňujúce výmenu informácií a spoluprácu medzi oprávnenými právnickými osobami navzájom, ako aj medzi oprávnenými právnickými osobami a vydavateľmi, úroveň digitalizácie medzi oprávnenými právnickými osobami a poskytovanie prispôsobenej podpory beneficientom, pokiaľ ide o prístup k informáciám o dostupných dielach.

Pri hodnotení sa zistilo, že marrákešské ustanovenia sú vnútorne koherentné a sú vhodné na riešenie kľúčového cieľa, ktorým je zvýšenie dostupnosti rozmnožení diel v prístupnom formáte a zároveň zabezpečenie spravodlivej rovnováhy medzi právami a záujmami nositeľov práv a používateľov. Marrákešská smernica a marrákešské nariadenie sú takisto v **súlade** s medzinárodným *acquis* a s *acquis* Únie. Dopĺňajú najmä európsky akt o prístupnosti, v ktorom sa vyžaduje, aby bol široký rozsah každodenných výrobkov a služieb vrátane elektronických kníh prístupný pre osoby so zdravotným postihnutím.

Prístup prijatý v marrákešských pravidlách, ktorého cieľom je zabrániť nadmerným povinnostiam oprávnených právnických osôb (napríklad kontrolovať komerčnú dostupnosť prístupných formátov diel, ktoré majú v úmysle prispôsobiť), zostáva platným cieľom aj v kontexte vykonávania aktu o prístupnosti, aby sa zabránilo negatívnemu vplyvu na dostupnosť rozmnožení v prístupnom formáte pre beneficientov. Zvýšená dobrovoľná spolupráca medzi nositeľmi práv a oprávnenými právnickými osobami by zároveň mala uľahčiť vzájomné pôsobenie s aktom o prístupnosti, aby sa zabezpečilo, že oprávnené právnické osoby budú svoje zdroje smerovať na lepšie uspokojovanie neuspokojených potrieb.

Pri hodnotení sa zistilo, že marrákešská smernica a marrákešské nariadenie si zachovávajú **relevantnosť** vzhľadom na vývoj politiky, trhu a technológií. Očakáva sa najmä, že vďaka aktu o prístupnosti sa zväčší komerčný trh s prístupnými elektronickými knihami, akt však

neuspokojuje všetky potreby osôb so zdravotným postihnutím, na ktoré sa vzťahuje marrákešská smernica, pokiaľ ide o prístupné tlačené knihy a materiály. Akt o prístupnosti by azda mohol viesť k uvoľneniu zdrojov oprávnených právnických osôb na viac špecializované vyhotovovanie rozmnožení v prístupnom formáte.

Vzhľadom na výsledky hodnotenia sa v tejto fáze žiadne zmeny nepovažujú za opodstatnené.

Získané poznatky

Uplatňovanie marrákešskej smernice a marrákešského nariadenia celkovo zodpovedalo očakávaniam: na pozadí existujúcich, ale rôznorodých vnútroštátnych výnimiek z autorského práva v prospech osôb so zdravotným postihnutím tieto nástroje EÚ zvýšili právnu istotu jasným vymedzením spôsobov použitia a beneficientov, na ktorých sa vzťahujú pravidlá EÚ v oblasti autorského práva. To pomohlo zlepšiť prístup k rozmnoženinám v prístupnom formáte a zároveň zabezpečiť rovnováhu práv a záujmov. Vplyv opatrení vykonaných v členských štátoch sa zároveň môže líšiť v dôsledku rôznych faktorov, najmä financovania alebo zdrojov, ako aj v dôsledku prístupu k technológiám, informovanosti a úrovne spolupráce. Hoci na posúdenie vplyvu týchto faktorov nie sú k dispozícii komplexné údaje, hlavné poznatky vyplývajúce z hodnotenia sú tieto:

– Nedostatočné financovanie alebo iné nedostatočné zdroje (ľudské zdroje, know-how, technológie) oprávnených právnických osôb sú vnímané ako hlavné prekážky pri poskytovaní väčšieho objemu rozmnožení v prístupnom formáte**.** Zabezpečenie stabilnej a dostatočnej úrovne financovania oprávnených právnických osôb na vnútroštátnej úrovni sa javí ako dôležité pre účinnosť a efektívnosť opatrení, **a** to aj v prípadoch, keď sú existujú systémy odmeňovania.

– Úroveň digitalizácie a technologickej pripravenosti oprávnených právnických osôb môže zefektívniť vyhotovovanie, výmenu a sprístupňovanie rozmnožení v prístupnom formáte.

– K účinnosti rámca pravdepodobne ešte viac prispejú postupy na zabezpečenie väčšej informovanosti o službách ponúkaných oprávnenými právnickými osobami a individuálna podpora pre beneficientov pri vyhľadávaní ponúkaných titulov a prístupe k nim.

– Opatrenia zavedené oprávnenými právnickými osobami na zabránenie neoprávnenému použitiu sú dôležité na to, aby sa zabránilo poškodeniu nositeľov práv, a to najmä, ak sú rozmnoženiny poskytované oprávnenými právnickými osobami vo formátoch (elektronické knihy, audioknihy), ktoré môže využívať širšia verejnosť. V záujme zabránenia neoprávnenému použitiu možno použiť rôzne metódy, okrem iného aj vodoznak.

– Systémy monitorovania sa v jednotlivých členských štátoch líšia, zdá sa však, že nie všetky národné orgány používajú takéto systémy alebo (v jednom prípade) poznajú oprávnené právnické osoby v danej krajine. Oprávnené právnické osoby podľa

smernice sú obmedzené na osobitné kategórie uvedené v článku 2 ods. 4. Okrem toho dobrovoľné oznamovanie oprávnených právnických osôb ich národným orgánom, ktoré sa v smernici podporuje v prípade právnických osôb, ktoré sa zapájajú do cezhraničných výmen, môže prispieť k vyššej transparentnosti pre všetky príslušné strany a malo by sa uplatňovať vo väčšej miere.

– Zdá sa, že iniciatívy na podporu spolupráce medzi oprávnenými právnickými osobami sú dôležité na zmiernenie duplicity úsilia medzi organizáciami a na zlepšenie transparentnosti, ako aj prístupu pre beneficientov.

– A napokon, spolupráca medzi oprávnenými právnickými osobami a vydavateľmi by mohla byť užitočná na zvýšenie synergií. Takéto formy spolupráce, ktoré už existujú (napr. dostupnosť platforiem alebo stimulov pre vydavateľov na poskytovanie rozmnožení v digitálnom formáte oprávneným právnickým osobám s cieľom minimalizovať riziko duplicity úsilia, rozdelenie nákladov na vyhotovenie určitých formátov s cieľom zvýšiť efektívnosť a zabezpečiť prístup prostredníctvom rôznych kanálov), sa pravdepodobne stanú ešte dôležitejšími v súvislosti s uplatňovaním aktu o prístupnosti a mali by sa ďalej podporovať.